

# هدایت تحصیلی؛ چرا و چگونه؟

علی اصغر ایزدی

رئیس اداره مشاوره اداره کل امور تربیتی و مشاوره

## مقدمه

با اجرای ساختار نظام آموزشی ۳-۶ در پایان دوره متوسطه اول (سال نهم)، دانش آموزان می‌بایست انتخاب رشته انجام داده و در سال دهم در یکی از رشته‌های ادبیات و علوم انسانی، ریاضی فیزیک، علوم تجربی و معارف اسلامی و یا رشته‌های فنی و حرفه‌ای و یا کاردانش ادامه تحصیل دهند.

برای اکثر خانواده‌ها، دانش آموزان، دبیران و مشاوران مدارس دغدغه ایجاد گردیده است که شیوه هدایت تحصیلی چگونه است و منظور از توزیع متوازن دانش آموزان به رشته‌های تحصیلی به چه صورت می‌باشد.

در این مجال سعی می‌شود ابتدا تعریف آن و سپس به چند سؤال متداول شما پاسخ داده شود:

### کلیدواژه‌ها: انتخاب رشته تحصیلی، هدایت تحصیلی

**تعریف هدایت تحصیلی:** فرایند ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش آموزان، تا ضمن آشنایی با استعدادها، علایق، توانایی‌ها، ویژگی‌های شخصیتی خویش، شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی، حرف و مشاغل مورد نیاز جامعه را بشناسند و بر اساس آن به صورت آگاهانه شاخه و رشته تحصیلی خود را انتخاب کنند.

برای اکثر پدر و مادرها، دانش آموزان، دبیران و مشاوران مدارس این دغدغه ایجاد شده که انتخاب رشته دانش آموز چرا در پایان سال نهم صورت می‌گیرد و چگونگی انجام آن به چه صورت خواهد بود.

## چرا انتخاب رشته تحصیلی در پایان سال نهم انجام می‌گردد؟

مهم‌ترین دلایلی که منجر به این تصمیم در شورای عالی آموزش و پرورش شده عبارت است از:

۱. راهکار ۳-۲۱ مندرج در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مبنی بر طراحی و استقرار نظام جامع هدایت تحصیلی و استعدادیابی به منظور هدایت دانش آموزان به سوی رشته‌ها و حرف و مهارت‌های مورد نیاز حال و آینده

با توجه به اینکه در پایان سال نهم براساس برنامه توسعه کشور می‌بایست کمتر از ۴۰ درصد دانش‌آموزان به شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش هدایت شوند، ضروری است مشاوران محترم ضمن راهنمایی و توجیه دانش‌آموزان و والدین آن‌ها زمینه‌ای ایجاد نمایند تا آنان با شناخت و آگاهی هر چه بیشتر به منظور اشتغال‌زایی بیشتر در این شاخه‌ها ادامه تحصیل دهند تا نیروی انسانی کشور در رشته‌های تحصیلی موجود در آینده با بحران روبه‌رو نشود

کشور متناسب با استعدادها، علاقه‌مندی و توانایی آنان  
۲. بند ۵-۱۳: برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران که آموزش و پرورش را ملزم گردانیده است که انتخاب شاخه و رشته تحصیلی در پایان دوره آموزش عمومی (پایان پایه نهم) و براساس نتایج عملکرد درسی و تربیتی در طول این دوره تحصیلی صورت گیرد.  
۳. بند ۶-۱۳: برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران: دوره متوسطه دوم دارای سه شاخه نظری، فنی و حرفه‌ای و کار دانش است؛ هر یک از شاخه‌های این دوره دارای رشته‌هایی خواهد بود که تنوع آن‌ها براساس نیاز جامعه، اقتضای زمان و امکان اجرای آن تعیین می‌شود.  
۴. اجرای ساختار نظام آموزشی ۳-۶ و توجه بیشتر به دوره دوم متوسطه و اهمیت دادن به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش به‌طوری که طول مدت آموزش در این شاخه‌ها از ۲ سال به ۳ سال ارتقا یافته است.  
۵. از آنجا که دروس دوره متوسطه اول، درس‌های عمومی می‌باشد توجه به بررسی‌های مشاوره‌ای و نقش مشاور در هدایت تحصیلی دانش‌آموزان به عنوان تسهیل‌کننده قابل توجه است.

### عوامل مهم در فرایند هدایت تحصیلی

۱. استعداد دانش‌آموزان
۲. علاقه دانش‌آموزان
۳. نیازهای جامعه
۴. امکانات جامعه

### اهداف

- شناسایی استعداد، توانایی، علاقه و ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان
- کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی و حرفه‌ای دانش‌آموزان
- کمک به هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی براساس سیاست‌های ابلاغی کشور

### ملاک‌ها و ضوابط هدایت تحصیلی

هدایت دانش‌آموزان به شاخه، گروه و رشته‌های تحصیلی براساس ملاک‌ها و معیارهای زیر انجام می‌شود:

۱. نظر دانش‌آموز: توجه به انتخاب و اولویت‌بندی دانش‌آموز از بین شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی موجود

## زمان هدایت تحصیلی

نمون برگ هدایت تحصیلی همزمان با اعلام نتایج امتحانات خرداد و شهریور ماه، برای همه دانش آموزان صادر می شود و پس از تأیید مسئول ثبت نمرات توسط مشاور و مدیر مدرسه، تا نیمه تیرماه همان سال برای قبولی های خرداد و همزمان با اعلام نتایج شهریور ماه برای قبولی های شهریور، در اختیار دانش آموز قرار می گیرد.

دانش آموزان در شاخه نظری به «رشته تحصیلی» و در شاخه های فنی و حرفه ای و کاردانش به «زمینه تحصیلی» هدایت می شوند.

## مسئولیت هدایت تحصیلی

مسئولیت برنامه ریزی و اجرای فرایند هدایت تحصیلی دانش آموزان بر عهده مشاور مدرسه است و دیگر کارکنان آموزشی و پرورشی مدرسه ملزم به همکاری با وی می باشند. مسئولیت نظارت بر حسن اجرای هدایت تحصیلی دانش آموزان و تأیید نهایی نمون برگ آن بر عهده مدیر مدرسه است.

## شیوه نامه اجرایی

شیوه نامه اجرایی هدایت تحصیلی، مشتمل بر تهیه نمون برگ های هدایت تحصیلی، نظرخواهی از دانش آموزان، معلمان، والدین و تعیین اختصاص مشاور واجد صلاحیت به مدارس براساس استانداردهای مصوب و سایر موارد، حداکثر ظرف مدت ۲ ماه پس از تصویب این آیین نامه، توسط معاونت پرورشی و فرهنگی تدوین و با امضای وزیر آموزش و پرورش ابلاغ می شود.

در دوره دوم متوسطه، به میزان ۱۰ درصد

۲. **نتایج آزمون های مشاوره ای:** برگزاری آزمون های استعداد، رغبت، شخصیت و ارزش های تحصیلی - شغلی از دانش آموزان، به میزان ۳۰ درصد.

۳. **نتایج عملکرد تحصیلی:** بررسی نتایج نمرات دانش آموزان در تمام دروس دوره اول متوسطه با ضرایب اختصاصی هر یک از آنها در رشته ها و گروه های تحصیلی، به میزان ۳۵ درصد

۴. **نظر والدین:** اخذ نظر والدین در اولویت های انتخاب رشته فرزند خود، به میزان ۵ درصد

۵. **نظر معلمان:** توجه به نظر معلمان دروس مرتبط دوره اول متوسط، در تعیین اولویت های انتخاب شاخه و رشته تحصیلی دانش آموزان، به میزان ۱۰ درصد

**نظر مشاور:** بررسی تخصصی عملکرد تحصیلی دوره ابتدایی و متوسطه، نتایج آزمون ها، مصاحبه و مشاوره با دانش آموزان و والدین و توجه به نمره هویت کسب شده، به میزان ۱۰ درصد توسط مشاور

## چرا توزیع متوازن دانش آموزان به رشته های مختلف تحصیلی اهمیت دارد؟

چنانچه به آمار داوطلبان کنکور دانشگاه ها در سال گذشته دقت شود می بینیم در رشته علوم تجربی حدود ۵۰۰ هزار نفر، در علوم ریاضی ۱۸۰ هزار داوطلب، در رشته علوم انسانی نیز ۱۸۲ هزار نفر متقاضی ادامه تحصیل در مقاطع کارشناسی و بالاتر در این رشته ها بوده اند. اکنون با توجه به اینکه در پایان سال نهم براساس برنامه توسعه کشور می بایست کمتر از ۴۰ درصد آنان به شاخه های فنی و حرفه ای و کاردانش هدایت شوند، ضروری است مشاوران محترم ضمن راهنمایی و توجیه دانش آموزان و والدین آنها زمینه ای ایجاد نمایند تا آنان با شناخت و آگاهی هر چه بیشتر به منظور اشتغال زایی بیشتر در این شاخه ها ادامه تحصیل دهند تا نیروی انسانی کشور در رشته های تحصیلی موجود در آینده با بحران روبه رو نشود.

با عنایت به اینکه در پایان سال نهم دانش آموزان به سه شاخه نظری، فنی و حرفه ای و کاردانش هدایت می شوند و توسعه و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز آینده کشور با هدایت تحصیلی آغاز می گردد، توزیع متوازن دانش آموزان در رشته های متفاوت تحصیلی اهمیت پیدا کرده و مانع تورم در برخی از رشته ها می گردد.